

CYNGOR SIR YNYS MÔN

ADRODDIAD I:	PWYLLGOR GWAITH
DYDDIAD:	20 MAWRTH, 2017
PWNC:	Y POLISI TALIADAU TAI DEWISOL AR GYFER 2017/2018 A'R BLYNYDDIOEDD DILYNOL
AELOD(AU) PORTFFOLIO:	Y CYNGHORYDD HYWEL EIFION JONES (AELOD PORTFFOLIO - CYLLID)
PENNAETH GWASANAETH:	MARC JONES (PENNAETH SWYDDOGAETH (ADNODDAU) A'R SWYDDOG ADRAN 151)
AWDUR YR ADRODDIAD:	RUSSELL WILLIAMS, RHEOLWR BUDD-DAL A GERAINT JONES, RHEOLWR GWASANAETHAU REFENIW A BUDD-DALIADAU
FFÔN:	01248 752212
E-BOST:	RussellWilliams@ynysmon.gov.uk
	AMHERTHNASOL

A - Argymhelliad / Argymhellion a Rheswm / Rhesymau

ARGYMHELLION

Cymeradwyo'r Polisi Lleol diwygiedig ar gyfer y cynllun Taliadau Tai Dewisol (TTD) o 4 Ebrill 2017 ar gyfer y flwyddyn 2017/18 a'r blynyddoedd dilynol (gweler Atodiad A).

Sicrhau bod y cyfanswm a gaiff ei wario ar Daliadau Tai Dewisol yn y flwyddyn ariannol yn parhau i gyfateb yn fras i'r swm a ddyrannwyd ar gyfer y cynllun gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (AGP).

RHESYMAU A CHEFNDIR

Pwrpas yr adroddiad hwn yw rhoi gwybod i'r Pwyllgor Gwaith am weithrediad y cynllun TTD yn ystod blwyddyn ariannol 2016/17 a'i hysbysu o unrhyw newidiadau ar gyfer y dyfodol.

TALIADAU TAI DEWISOL

Mae TTD yn rhoi 'cymorth ariannol pellach' i hawlwyrr gwrdd â'u costau tai, ar ben unrhyw fudd-daliadau lles eraill y maent yn eu derbyn, os yw'r Awdurdod Lleol yn ystyried bod cymorth ychwanegol o'r fath yn angenrheidiol.

Rhaid gwneud y taliadau o fewn y cyfyngiadau ariannol cyffredinol a bennir gan yr AGP. Bydd yr AGP yn rhoi swm i'r Awdurdod Lleol (ALI) bob blwyddyn (*Cyfraniad y Llywodraeth*) tuag at weinyddu'r cynllun. Gall A LI ychwanegu 150% at Gyfraniad y Llywodraeth (*cyfanswm a ganiateir*) os ydynt yn dymuno. Byddai unrhyw daliadau sy'n uwch na'r cyfanswm a ganiateir yn anghyfreithlon.

NEWIDIADAU A ARGYMHELLIR I'R POLISI TTD AR GYFER 2017/18

Yn dilyn mesurau diwygio lles Ebrill 2013, mae'r galw am TTD wedi cynyddu'n sylweddol. Er mwyn cymryd i ystyriaeth y cynnydd yn y galw ac effeithiau canllawiau diwygiedig yr AGP ar gyfer gwneud taliadau, diwygiwyd a diweddarwyd polisi TTD y Cyngor bob blwyddyn. Yn ystod y flwyddyn ariannol hon, roedd arwyddion bod patrwm y ceisiadau a'r taliadau yn parhau i newid, ond i raddau llai; adlewyrchir y newidiadau hyn yn y mân ddiwygiadau i'r polisi a argymhellir ar gyfer 2017/18 (a'r blynyddoedd dilynol), sef: -

- Ystyrir TTD yn awr pan fo hawlydd budd-dal tai wedi derbyn tenantiaeth eiddo newydd ond heb symud i mewn ac yn dal i dderbyn Budd-dal Tai. Bydd y rhesymau pam nad yw'r hawlydd wedi symud i mewn yn cael sylw er mwyn sefydlu a ydynt yn rhesymol. Deuir i gasgliad wedyn ynghylch a fyddent wedi medru symud i mewn ar ddechrau'r denantiaeth (paragraff 2.2 diwygiedig);

- Wrth ystyried cais am TTD, os yw budd-dal tai a ordalwyd yn cael ei adennill o fudd-dal a delir ar hyn o bryd, ystyrir yn awr a ellir gostwng y gyfradd adennill (paragraff 2.4 diwygiedig);
- Ychwanegu cyfeiriad at baragraff 6.13 ym mharagraff 4.2;
- Os gwrthodir cais am TTD oherwydd yr ystyriwyd bod yr ymgeisydd yn byw y tu hwnt i'w fodd yn afresymol, gan olygu felly bod y fath wariant wedi cael ei anwybyddu wrth asesu'r cais, bydd raid darparu eglurhad llawn yn awr am y penderfyniad hwnnw (paragraff 6.5 diwygiedig);
- Bydd taliad net o Gredyd Treth yn cael ei drin yn awr fel incwm (nid y taliad Gros) os ad-delir Credyd Treth Plant a Chredyd Treth Gwaith o flwyddyn flaenorol o daliad a wneir ar hyn o bryd. Mae hyn bellach yn cyd-fynd â rheolau Budd-dal Tai (paragraff 6.13 diwygiedig).

DADANSODDIAD O FLWYDDYN 2016/2017 HYD YMA

Y grant gan yr AGP i'r Cyngor ar gyfer TTD yn 2016/17 oedd £136,898.00. Caniateir gwario mwy na'r swm hwn ond byddai'n rhaid i'r Cyngor ei gyllido.

Mae cyfuniad o alw amrywiol a chanllawiau diwygiedig yr AGP yn golygu ei bod yn gynyddol anodd i daro cydbwysedd priodol rhwng gwario'r cyfan o'r arian sydd ar gael gan yr AGP ar gyfer TTD a sicrhau nad oes unrhyw orwariant sylweddol nad oes gan y Cyngor unrhyw ddarpariaeth ar ei gyfer yn y gyllideb.

Y prif ffactorau i'w nodi o ran gweinyddu'r cynllun TTD am y flwyddyn ariannol hon yw: -

- Mae effeithiau'r Cymhorthdal Ystafell Sbâr (treth ystafell wely) yn parhau i fod yn sylweddol. Mae 58% o'r holl geisiadau am TTD yn ymwneud â hynny, o'i gymharu â 49.5% yn y flwyddyn flaenorol;
- Pery'r galw i gwrdd â chostau 'unwaith ac am byth' megis blaendaliadau rhent, costau symud a rhent o flaen llaw. Mae'r ceisiadau hyn bellach yn 12.4% o'r holl geisiadau am TTD (15.7% yn 2015/2016). Gall y costau hyn fod yn sylweddol, yn enwedig os hawlir pob un o'r tair elfen;
- Mae effaith cap is ar lefelau budd-dal a gyflwynwyd yn ystod y flwyddyn wedi bod yn llai na'r disgwyl;
- Mae swm cyfartalog TTD yn y sector preifat yn sgil rhewi'r Lwfans Tai Lleol yn sylweddol uwch oherwydd lefel y rhenti preifat;
- 'Roedd bron i 35% o'r taliadau ar gyfer ymgeiswyr oedd wrthi'n chwilio am waith;
- Mae 23% o'r taliadau am resymau nad ydynt yn ymwneud â Diwygio Lles.

Ar 7 Chwefror, 2017, 'roedd y gwariant cyffredinol ar TTD (arian a wariwyd ac a ymrwymwyd) yn dod i gyfanswm o £128,907.84 (94.2% o'r cyllid sydd ar gael). Mae hyn yn gadael swm o £7,990.16 i'w wario dros weddill y flwyddyn ariannol hon. Rhagwelir y bydd y gwariant yn cyfateb i'r swm a gafwyd gan yr AGP ar gyfer y flwyddyn neu ychydig yn is.

Cafwyd 639 o geisiadau TTD hyd at 7 Chwefror, 2017 ac, o'r rhain: -

- Cymeradwywyd 393 i'w talu (62%);
- Gwrthodwyd 246 (38%);

Mae'r tablau isod yn dangos sut mae Diwygiadau Lles wedi effeithio ar wariant TTD ac i ba ddiben y caniatwyd TTD (Cesglir y data hwn ar gyfer, ac ar gais, yr AGP): -

Tabl 1 - Effaith Diwygio Lles

Rheswm dros dalu	Nifer y taliadau	Gwariant
Gosod Cap ar Fudd-daliadau o dan y drefn Diwygio Lles	3	£ 1,856.13
Cyflwyno Meini Prawf Maint Cymdeithasol (Treth Ystafell Wely) oherwydd Diwygio Lles yn y Sector Tai Cymdeithasol	228	£ 54,036.38
Cyfngiadau Lwfans Tai Lleol yn y Sector Preifat oherwydd Diwygio Lles	93	£ 42,834.47
Taliadau a wnaed nad oeddent yn gysylltiedig â Diwygio Lles	69	£ 30,180.86
CYFANSWM	393	£128,907.84

Tabl 2 - Pwrpas Taliadau Tai Dewisol

Pwrpas Taliadau Tai Dewisol	Nifer y taliadau
Helpu i sicrhau ac i symud i lety arall h.y. blaendal rhent	49
Helpu gyda chostau rhentu tymor byr tra bod yr hawlydd yn sicrhau llety arall ac yn symud i mewn	68
Helpu gyda chostau rhentu tymor byr tra bod yr hawlydd yn chwilio am waith	136
Helpu gyda chostau rhentu ar gyfer gofalwr maeth	0
Helpu gyda chostau rhentu ar gyfer person anabl mewn llety wedi'i addasu	15
Helpu gyda chostau rhentu parhaus (mae hyn yn cynnwys unrhyw bwrrpas perthnasol arall)	125
CYFANSWM	393

Mae bellach yn bedair blynedd ers cyflwyno mesurau diwygio lles yn 2013. Er gwaethaf y ffaith bod gwneud mwy nag un taliad yn amodol ar yr ymgeisydd yn gwneud pob ymdrech i wella eu sefyllfa ariannol drwy chwilio am lety rhatach, lleihau costau byw neu ddod o hyd i waith, 'roedd 25% o'r holl geisiadau yn y flwyddyn gyfredol yn geisiadau gan ymgeiswyr a oedd wedi cael taliad o'r blaen.

Fodd bynnag, mae hyn yn llai na'r ffigwr o 49% ar gyfer y flwyddyn gynt. Yn gyffredinol, 'roedd 46% o'r ceisiadau hyn yn llwyddiannus. O'r rheini a ymgeisiodd: -

- 'Roedd 7.9% yn gwneud cais am ail daliad;
- 'Roedd 3.7% yn gwneud cais am drydydd taliad;
- 'Roedd 1.7% yn gwneud cais am bedwerydd taliad;
- 'Roedd 1% yn gwneud cais am 5ed, 6ed neu 7fed taliad.

Dim ond 22 o'r ymgeiswyr y gwrthodwyd taliad iddynt a ofynnodd am adolygiad o'r penderfyniad gan ail swyddog uwch. Mae hyn yn cyfateb i 3.4% o'r holl geisiadau. Yn ystod y flwyddyn gyfredol, ni chyflwynwyd unrhyw geisiadau am apêl ffurfiol i Banel Apêl y Cyngor.

B - Pa opsiynau eraill wnaethoch chi eu hystyried a pham wnaethoch chi eu gwrthod a / neu ddewis yr opsiwn hwn?

Bwriad y Pwyllgor Gwaith, ers nifer o flynyddoedd, yw gwario hyd at y swm grant a roddwyd gan yr AGP, neu'n agos i'r swm hwnnw. Mae'r polisi presennol wedi cwrdd â'r amcan hwn. Byddai unrhyw newidiadau mawr i'r polisi naill ai'n golygu gwario'n sylweddol llai na'r swm a gafwyd gan yr AGP (gwrthodwyd hyn) neu gwario mwy (gwrthodwyd hyn gan nad oes unrhyw gyllideb ychwanegol ar gael ar hyn o bryd ac nid hyn oedd bwriad y Pwyllgor Gwaith).

C - Pam mae hwn yn benderfyniad i'r Pwyllgor Gwaith?

Mae'r mesurau diwygio lles a gyflwynwyd ym mis Ebrill 2013 wedi arwain at gynnydd sylweddol yn y galw am TTD. Oherwydd yr ansicrwydd ynghylch maint ac effaith y newidiadau, mae'r polisi TTD wedi ei ddiweddarau a'i ddiwygio gan y Pwyllgor Gwaith yn seiliedig ar y profiad o weithredu'r polisi am y tair blynedd ariannol diwethaf. Mae newidiadau mewn deddfwriaeth a phatrwm y ceisiadau a'r taliadau wedi golygu y bu angen gwneud newidiadau pellach (rhai bychan) i'r polisi.

CH- A yw'r penderfyniad hwn yn gyson â pholisi a gymeradwywyd gan y Cyngor llawn?

Mae'n gyson â Chynllun Corfforaethol y Cyngor am y cyfnod 2013 - 2017 ac mae'n cyfrannu at y flaenoriaeth - 'Cynyddu Opsiynau Tai a Lleihau Tlodi'.

D - A yw'r penderfyniad hwn o fewn y gyllideb a gymeradwywyd gan y Cyngor?

Nid oes cyllideb benodol ar gyfer TTD dros ben lefel y grant gan yr AGP. Fel yn y blynyddoedd blaenorol, y bwriad yw sicrhau bod gwariant cyffredinol ar y cynllun yn cyfateb i'r swm grant a neilltuwyd gan yr AGP (£136,898 ar gyfer 2016/17), neu ychydig yn is. Am 2017/18 mae'r AGP wedi cyhoeddi bydd lefel y grant yn £162,656, sy'n gynnydd o 19%.

DD – Gyda phwy wnaethoch chi ymgynghori?**Beth oedd eu sylwadau?**

1	Prif Weithredwr / Uwch Dîm Arweinyddiaeth (UDA) (gorfodol)	
2	Cyllid / Adran 151 (gorfodol)	Awdur yr Adroddiad
3	Swyddog Cyfreithiol / Monitro (gorfodol)	
4	Adnoddau Dynol (AD)	
5	Eiddo	
6	Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu (TGCh)	
7	Sgriwtini	
8	Aelodau lleol	
9	Unrhyw gyrff allanol / eraill	

E - Risgiau ac unrhyw gamau lliniaru (os yn berthnasol)

1	Economaidd	
2	Gwrth-dlodi	
3	Troseddau ac Anhrefn	
4	Amgylcheddol	
5	Cydraddoldebau	Cynhaliodd y Gwasanaeth Asesiad Effaith Cychwynnol ar gyfer ei Gynllun TTD arfaethedig. Mae'r Asesiad hwn yn nodi'r grwpiau sy'n debygol o gael cymorth o dan y Polisi TTD, a hynny'n seiliedig ar Asesiadau Effaith yr AGP ei hun ynghylch y grwpiau yr effeithir arnynt gan y diwygiadau lles a wnaed gan Lywodraeth y DU. Mae'r ymgynghoriad a'r asesiad effaith cychwynnol yn cynorthwyo'r Cyngor i gwrdd â dyletswydd cydraddoldeb y sector cyhoeddus fel y nodir hi yn y Ddeddf Cydraddoldeb ac maent ar gael gan yr Adain Refeniw a Budd-daliadau, Swyddogaeth Adnoddau.
6	Cytundebau Canlyniadau	
7	Arall	

F - Atodiadau:

Atodiad A - Polisi Taliad Tai Dewisol 2017/18 a'r blynyddoedd dilynol.

FF- Papurau cefndir (cysylltwch ag awdur yr Adroddiad os gwelwch yn dda am unrhyw wybodaeth bellach):

- Canllawiau Taliadau Tai Dewisol gan yr AGP (gan gynnwys Canllawiau Arfer Da ar gyfer Awdurdodau Lleol) Rhagfyr 2016;
- Aseiad Effaith Cychwynnol, Adroddiad Canlyniad a Chynllun Gweithredu Swyddogaeth Adnoddau (Refeniw a Budd-daliadau) - Hydref 2012.

CYNGOR SIR
YNYS MÔN
ISLE OF ANGLESEY
COUNTY COUNCIL

POLISI TALIADAU TAI DEWISOL 2017 (a blynyddoedd dilynol)

Dyddiad	Fersiwn	Enw
Ionawr 2014	1.0	Kevin Spice
Awst 2015	1.1	Kevin Spice
Ionawr 2016	1.2	Kevin Spice
Chwefror 2017	1.3	Russell Williams

1. CEFNDIR

- 1.1 Bwriad y Cynllun Taliadau Tai Dewisol (TTD) yw rhoi 'cymorth ariannol pellach' i gwsmeriaid sy'n derbyn Budd-daliadau Tai neu'r Elfen Tai o Credyd Cynhwysol tuag at eu costau tai, pan fydd yr Awdurdod Lleol o'r farn bod cymorth o'r fath yn angenrheidiol.
- 1.2 Y Rheoliadau sy'n darparu ar gyfer talu TTD yw Rheoliadau Cymorth Ariannol Yn Ôl Disgresiwn 2000. Er bod y Rheoliadau'n rhoi disgresiwn eang i Awdurdodau Lleol ynglŷn â sut y maent yn gweinyddu'r cynllun, mae'n rhaid gwneud penderfyniadau yn unol ag egwyddorion da ar gyfer gwneud penderfyniadau gweinyddol. Wrth benderfynu a yw am ddyfarnu taliad, y mae'n rhaid i'r Awdurdod Lleol weithredu yn deg, yn rhesymol ac yn gyson bob amser.
- 1.3 Mae'n ofynnol bod pob TTD yn cael ei wneud o fewn y terfynau ariannol cyffredinol a bennir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (AGP). Bydd yr AGP yn dyfarnu swm blynyddol i'r Awdurdod Lleol (*Cyfraniad y Llywodraeth*) tuag at weinyddu'r cynllun. Yn ychwanegol at Gyfraniad y Llywodraeth, gall yr Awdurdod Lleol wario hyd at 150% ychwanegol. (*y cyfanswm a ganiateir*) mewn TTD. Byddai unrhyw daliadau dros ben y cyfanswm a ganiateir yn anghyfreithiol.
- 1.4 Ni ddylai'r swm o arian sydd ar ôl yn y 'pot' TTD fod yn ffactor yn y broses o wneud penderfyniadau; rhaid gwneud pob penderfyniad ar ei ragoriaethau ei hun, heb roi sylw i'r ffaith a fydd dyfarniad yn cael ei ariannu gan yr elfen Cyfraniad Llywodraeth neu'r elfen cyfraniad Awdurdod Lleol o'r Cyfanswm a Ganiateir. Rhaid i'r broses o wneud penderfyniadau fod yn deg, yn dryloyw ac yn gyson drwy gydol y flwyddyn.
- 1.5 Bydd dyfarniadau TTD bob tro'n daliadaeth niwtral. Bydd ceisiadau'n cael eu trîn mewn ffordd gyfartal petaent yn ymwneud â tenantiaid y sector breifat neu'r sector gymdeithasol. Y prif benderfynydd, bob tro, ar gyfer gwneud dyfarniad bydd amgylchiadau unigol yr ymgeisydd.
- 1.6 Mae'n rhaid dychwelyd unrhyw arian o'r TTD sydd heb gael ei wario i'r AGP ar ddiwedd y flwyddyn ariannol.

2. AT BA DDIBENION Y GELLIR DEFNYDDIO TALIADAU TAI DEWISOL?

2.1 Nid yw costau tai yn cael eu diffinio yn y rheoliadau, felly mae hynny'n rhoi disgresiwn eang i Awdurdodau Lleol ddehongli'r term. Yn ychwanegol at ymrwymadau rhent, gellir dehongli costau tai i gynnwys y canlynol hefyd:-

- Rhent ymlaen llaw;
- Blaendaliadau;
- Costau lwmp swm sy'n gysylltiedig ag anghenion tai, er enghraifft costau symud tŷ.

Lle gwneir taliadau 'costau lwmp swm', ni fydd angen iddynt gael eu had-dalu gan y derbynnydd, cyn belled ag y'i defnyddir am y pwrpas a fwriedir.

2.2 Dyma rai o'r amgylchiadau penodol lle gall TTD fod yn berthnasol:-

- Gostyngiadau mewn Budd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol lle mae'r trefniant capio budd-daliadau wedi cael ei defnyddio;

- Gostyngiadau mewn Budd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol oherwydd tanddefnyddio yn y sector rhentu cymdeithasol;
- Gostyngiadau mewn Budd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol o ganlyniad i gyfyngiadau ar y Lwfans Tai Lleol;
- Talu diffyg yn y rhent er mwyn atal teulu rhag digartrefedd tra bydd Adran Dai'r Awdurdod yn edrych ar wahanol bosibiliadau;
- Cyfyngiadau gan y Swyddog Rhent, er enghraifft Rhent Cyfeiriadol Lleol neu gyfradd rhannu ystafell;
- Didyniadau ar gyfer pobl nad ydynt yn ddibynnol;
- Ceiswyr sy'n maethu plant ac y mae'r "dreth ystafelloedd gwely" yn effeithio arnynt;
- Ceiswyr sydd â phroblemau iechyd penodol a allai arwain at wariant ychwanegol iddynt neu geiswyr sydd angen lle byw ychwanegol;
- Gostyngiad yn yr hawl o ganlyniad i effaith taprau incwm;
- Darparu taliadau lwmp swm mewn perthynas â chostau 'unwaith ac am byth' fel rhent ymlaen llaw, blaendaliadau neu gostau symud. Pan yn ystyried dyfarniadau TTD am y costau yma, dylau'r swyddog asesu fodloni ei hun bod yr eiddo newydd yn fforddiadwy ac yn addas i anghenion y tenant a bod yna reswm dilys am y symud;
- Lle nid yw'r rhent yn fforddiadwy bellach oherwydd newid perthnasol mewn amgylchiadau sydd tu draw i reolaeth yr ymgeisydd, e.e. colli swydd;
- Lle mae'r ceisiwr wedi cymryd y denantiaeth o eiddo newydd ond heb symud i mewn eto ac mae'n parhau i dderbyn Budd-dal Tai. Fe ystyrir y rhesymau pam nad yw'r ceisiwr wedi symud i mewn eto er mwyn sefydlu os yw hyn yn rhesymol. Bydd casgliad yn cael ei wneud a allent fod wedi symud ar ddechrau'r denantiaeth.

2.3 Bwriedir TTD fel rhwyd ddiogelwch i bobl sy'n cael anawsterau i dalu eu costau tai. Ni ddylid edrych ar y cynllun fel ffordd i ganiatáu i ymgeiswyr gynnal ffordd o fyw ar lefel y maent wedi arfer â hi. I'r perwyl hwnnw, gall y swyddog asesu ddewis lleihau neu wrthod TTD mewn achosion lle mae'n amlwg nad yw'r ymgeisydd yn fodlon i wneud cyfaddawd rhesymol o ran eu gwariant a ffordd o fyw.

2.4 Pan yn asesu TTD, dylai'r ymgeiswyr gwblhau datganiad ariannol yn rhestru holl incwm a gwariant yr aelwyd. Fe ystyrir incwm o bob ffynhonnell, petaent fel arfer yn cael eu diystyru neu beidio ar gyfer prawf modd budd-daliadau lles prif-lif. Os nodir fod ad-daliad yn ei le ar gyfer gordaliad Budd-dal Tai, yna rhoddir ystyriaeth i pu'n a all y raddfa gostyngiad gael ei leihau.

2.5 Fel arfer, mesur tymor byr yw dyfarniadau TTD gyda'r bwriad o roi digon o amser i'r ymgeisydd i :-

- Geisio cael llety arall fydd yn rhatach (ni fydd yn berthnasol i denantiaid mewn tai cymdeithasol);
- Negodi rhent is gyda'u landlord (ni fydd yn berthnasol i denantiaid mewn tai cymdeithasol);
- Chwilio am waith;
- Addasu gwariant eu haelwyd.

Ni ddylid edrych ar TTD fel ychwanegiadau amhenodol tuag at ddiffygion rhent; bydd dyfarniadau'n cael eu gwneud fel arfer am gyfnod o 26 wythnos. Ni fydd ail ddyfarniadau neu rai dilynol yn cael eu gwneud ond lle y gall yr ymgeisydd ddangos eu bod wedi gwneud pob ymdrech i wella eu sefyllfa ariannol a bod unrhyw fethiant i wneud hynny oherwydd rhesymau sydd y tu hwnt i'w rheolaeth.

Fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau, bydd amgylchiadau'r ymgeisydd angen dyfarniad hirach neu amhenodol o TTD. Mewn amgylchiadau o'r fath, fe adolygir y dyfarniad yn gyfnodol er mwyn sicrhau nad oes unrhyw newid mewn amgylchiadau a all gael effaith ar y dyfarniad.

- 2.6** Gall un maes o anhawster wrth asesu cymhwysedd am TTD godi, efallai, yng nghyswllt ymgeiswyr gyda phroblemau cam-drin alcohol ac/neu sylweddau. Efallai y bydd yr unigolion hyn yn byw bywydau dryslyd a all achosi iddynt wneud penderfyniadau gwael, yn cynnwys gwario ar eitemau a fyddai, i'r rhan fwyaf o bobl, i'w gweld yn rhai afresymol. Fodd bynnag, ni ddylai hyn o anghenraid atal gwneud dyfarniad TTD.

Y prif feini prawf wrth wneud penderfyniad mewn achosion o'r fath fydd penderfynu a yw'r ymgeisydd yn derbyn cymorth priodol i ddelio gyda'u problemau. Os ydynt yn cael cefnogaeth ar raglen ffurfiol, a ddarperir gan ddarparwr gwasanaeth swyddogol, **efallai** y bydd yn berthnasol i ystyried gwneud dyfarniad o TTD. Dylai dyfarniadau mewn amgylchiadau o'r fath gael eu cefnogi gan dystiolaeth ddogfennol gan y sefydliad sy'n gweithio gyda'r ymgeisydd.

Yn ogystal, bydd cyfran incwm yr aelwyd sydd wedi ei neilltuo ar gyfer yr eitemau yma hefyd yn ffactor berthnasol yn y broses gwneud penderfyniad.

- 2.7** Rhaid i swyddogion asesu TTD gymryd amgylchiadau unigol i ystyriaeth bob amser pan yn asesu pa mor rhesymol yw gwariant aelwyd. Er enghraifft, gall rhai cyflyrau meddygol neu anabledau fod angen lefelau uchel o wariant ar rai eitemau; ni ddylai hyn o anghenraid atal gwneud dyfarniad. Fodd bynnag, lle bo amgylchiadau o'r fath yn berthnasol, efallai y bydd y swyddog asesu angen i'r ymgeisydd ddarparu tystiolaeth ddogfennol i gefnogi'r gwariant a honnir.

- 2.8** Yn dilyn diddymu Budd-daliadau y Dreth Gyngor yn 2013, **ni ellir talu TTD bellach tuag at Atebolrwydd y Dreth Gyngor.**

3. MEINI PRAWF AR GYFER DYFARNU TTD

- 3.1** Cyn gwneud dyfarniad, mae'n rhaid i'r Awdurdod Lleol fod yn fodlon bod yr ymgeisydd yn gymwys i dderbyn:-

- Budd-dal Tai; **neu**
- Chredyd Cynhwysol sy'n cynnwys elfen costau tai; **a**
- Bod ganddynt atebolrwydd am rent; **a**
- Bod angen cymorth ariannol pellach at gostau tai.

Yn sgîl cyflwyno Credyd Cynhwysol, mae'n rhaid i Awdurdodau Lleol ystyried ceisiadau am TTD oddi wrth gwsmeriaid nad ydynt yn derbyn budd-daliadau tai. Pan fo cwsmer sy'n derbyn Credyd Cynhwysol yn gwneud cais am TTD, dylai'r swyddog asesu sicrhau :-

- Nad yw'r dyfarniad Credyd Cynhwysol yn cynnwys elfen o gostau tai; **ac**
- Nad yw swm y TTD yn uwch na rhent wythnosol cymwys yr ymgeisydd;
- Fe sefydlir gwerth y 'costau tai' a gynhwysir yn y dyfarniad Credyd Cynhwysol.

4. PETHAU NA ELLIR DEFNYDDIO TTD AR EU CYFER

- 4.1** Mae rhai elfennau o rent ymgeisydd na ellir eu cynnwys o fewn y costau tai ar gyfer TTD gan eu bod yn cael eu gwahardd gan y rheoliadau. Mae'r elfennau sy'n cael eu gwahardd yn cynnwys:-

- Taliadau anghymwys am wasanaethau;
- Codiadau rhent oherwydd dyledion rhent sydd heb eu talu;
- Rhai sancsiynau penodol a gostyngiadau mewn budd-daliadau.

4.2 Yn ychwanegol at yr uchod, ni fydd TTD yn cael ei dalu ar gyfer diffygion sy'n deillio o:-

- Ddewis yr ymgeisydd i fyw mewn ffordd na all yn amlwg mo'i fforddio (efallai y bydd angen ymweld â'r cartref i asesu eu ffordd o fyw);
- Ad-dalu rhai gordaliadau budd-daliadau lles a dirwyon (gweler hefyd 6.13).

5. Y BROSES O WNEUD CAIS

5.1 Mae'r rheoliadau yn mynnu bod cais am TTD yn cael ei gyflwyno cyn y gall yr Awdurdod Lleol ystyried dyfarnu taliad.

5.2 Bydd yr Awdurdod Lleol yn weithgar yn hybu'r cynllun TTD gyda phartneriaid mewnol ac allanol yn ogystal â gyda rhai sy'n hawlio Budd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol. Bydd polisi TTD y Cyngor ar gael ar-lein ac mewn ffurf papur. Darperir copïau o'r polisi hefyd i gydranddeiliaid mewnol ac allanol. Pan fydd staff yn gweld sefyllfaoedd lle gallai TTD fod yn berthnasol, dylent bob tro wahodd y cwsmer neu ei gynrychiolydd i wneud cais.

5.3 Dylid gwneud ceisiadau mewn ysgrifen a gellir eu derbyn gan yr Adain Refeniw a Budd-daliadau neu unrhyw adran o'r Awdurdod Lleol sy'n gweithredu ar ei rhan. Lle gwneir cais i adran arall heblaw'r Adain Refeniw a Budd-daliadau, bydd y cais yn cael ei anfon ymlaen i'r adain honno i gael penderfyniad.

5.4 Gyda'r cais am TTD dylid cynnwys datganiad o incwm a gwariant yr ymgeisydd er mwyn penderfynu a yw'n dioddef o galedi ariannol. Os gofynnir, efallai y bydd angen i'r ymgeisydd ddarparu tystiolaeth ddogfennol i gadarnhau'r gwariant a honnir. Mae'n bosibl y bydd yn rhaid i'r rhai sy'n gwneud cais am daliadau 'unwaith ac am byth' ddarparu datganiadau banc i gefnogi eu cais am TTD.

5.5 Pan fo'r cais am TTD yn ymwneud â chostau symud, bydd yr ymgeisydd yn darparu dau ddyfynbris ar gyfer cost y symud.

5.6 Bydd ceisiadau am TTD yn cael eu gwneud fel arfer gan y person sydd â hawl i Fudd-dal Tai neu Gredyd Cynhwysol. Fodd bynnag, gellir hefyd dderbyn hawliadau gan drydydd partïon, fel eiriolwyr neu rai wedi eu penodi i weithredu ar ran yr hawlydd os ydynt yn fregus.

6. Y BROSES O WNEUD PENDERFYNIAD

6.1 Dylai pob cais am TTD gael ei ystyried yn ôl ei rinweddau ei hun. Dylai penderfyniadau fod yn deg ac yn gyson drwy gydol y flwyddyn. Ni ddylai faint o arian sydd yn y 'pot' TTD fod yn ystyriaeth yn y broses o wneud penderfyniadau.

- 6.2** Pan yn clandro hawl TTD, bydd budd-daliadau lles a lwfansau sydd fel arfer yn cael eu di-ystyru yn ystod prawf modd **yn** cael eu trin fel incwm ar gyfer dibenion TTD. Yr unig eithriad fydd yr Eifen Symudedd o'r Lwfans Byw Anabledd (LBA) os yw'r ymgeisydd yn defnyddio'r lwfans i dalu am gerbyd dan y cynllun symudedd. Tra ystyrir LBA a Taliadau Annibyniaeth Personol yn cael eu dosbarthu fel incwm, dylai'r swyddog asesu hefyd sicrhau fod unrhyw wariant aelwyd ychwanegol sy'n ymwneud â salwch neu anabledd yr ymgeisydd yn cael ei ystyried pan yn gwneud penderfyniad ar y cais.
- 6.3** Lle gall yr ymgeisydd ddangos bod y budd-daliadau neu lwfansau wedi cael eu defnyddio at y dibenion penodol y bwriadwyd hwy ar eu cyfer, er enghraifft, yr angen am wariant ychwanegol oherwydd anabledd neu gyflwr meddygol, gall y swyddog asesu ddewis eu hanwybyddu fel ffynhonnell incwm wrth asesu TTD.
- 6.4** Ar adegau, gall y swyddog asesu ofyn i Swyddog Ymweld Refeniw a Budd-daliadau alw yng nghartref yr ymgeisydd er mwyn cael darlun cliriach o amgylchiadau ac amodau byw'r ymgeisydd.
- 6.5** Pe bai'r swyddog asesu yn penderfynu bod y gwariant a nodir gan yr ymgeisydd ar gyfer rhai eitemau penodol yn **afresymol** ormodol, mae ganddynt ddisgresiwn i anwybyddu'r rhan honno, neu'r cyfan, o'r gwariant hwnnw wrth wneud yr asesiad ariannol. Wrth benderfynu hyn, rhaid rhoi esboniad o'r penderfyniad. Yn yr un modd, pan fydd y swyddog yn barnu bod yr ymgeisydd yn byw uwchlaw ei incwm mewn ffordd afresymol, gall ddewis gadael y gwariant hwnnw allan o'r cyfrifiad. Eto, rhaid rhoi esboniad.
- 6.6** Mewn rhai amgylchiadau, bydd ymgeisydd yn darparu proffiliau gwariant sydd yn amlwg yn afrealistig o isel neu nad ydynt yn cynnwys gwariant a fyddai fel arfer i'w weld mewn unrhyw aelwyd. Mewn achosion o'r fath, dylai'r swyddog asesu ystyried cynyddu'r proffil gwariant gan swm tybiannol priodol er mwyn sicrhau na fydd yr ymgeisydd dan ormod o anfantais yn ystod y broses asesu TTD.
- 6.7** Dylai'r swyddog asesu wneud yn sicr bod yr holl wybodaeth berthnasol ganddynt mewn perthynas â'r cais cyn dod i benderfyniad. I'r perwyl hwn, os na chynhelir ymweliad cartref, dylid gwneud pob ymdrech i gyfweld yr ymgeisydd, naill ai wyneb yn wyneb neu ar y ffôn, er mwyn cael darlun mwy cywir o'u hamgylchiadau.
- 6.8** Ni fwriedir i TTD fod yn ateb tymor hir ar gyfer diffygion rhent. Felly, ni fydd taliadau 26 wythnos o TTD fel arfer yn cael eu hadnewyddu oni bai bod amgylchiadau eithriadol.
- 6.9** Wrth asesu hawl i TTD, dylid ystyried fforddiadwyaeth y denantiaeth dan sylw. Mewn rhai amgylchiadau, bydd yn glir fod amgylchiadau ariannol yr ymgeisydd yn hollol anghynaliadwy; ni fyddai dyfarniad TTD yn cael unrhyw effaith ar allu'r ymgeisydd i aros yn eu cartref waeth bynnag unrhyw gyfaddawdu y byddant yn ei wneud. Mewn amgylchadau o'r fath, **gall** y cais gael ei wrthod ar y sail nad yw'n cynrychioli'r defnydd gorau o'r gyllideb gyfyngedig. Fel arfer, gellir gwneud dyfarniad cychwynnol er mwyn caniatáu amser i'r ymgeisydd i wneud trefniadau llety arall. Fodd bynnag, mewn amgylchiadau o'r fath, anhebygol fyddai dyfarniadau pellach.

6.10 Fel arfer, caiff didyniadau ar gyfer pobl sy'n byw gyda'r hawlydd ond nad ydynt yn ddibynnol arno eu trin fel incwm i'r aelwyd. Fodd bynnag, **gall** y swyddog asesu, mewn rhai amgylchiadau penodol, ddewis anwybyddu'r didyniad hwn fel incwm. Yn gyffredinol, pan fo'r didyniad yn ymwneud â rhywun sydd mewn gwaith, dylid ei drin fel incwm bob amser. Fodd bynnag, os bydd y didyniad yn ymwneud â rhywun sy'n derbyn budd-daliadau, **gall** y swyddog asesu ddewis ei anwybyddu fel incwm os yw'n teimlo nad oes unhyw ragolygon rhesymol y bydd yr unigolyn yn cyfrannu at gostau'r aelwyd **ac** y bydd methiant i'w anwybyddu yn peri caledi ariannol i'r sawl sy'n hawlio TTD.

6.11 Ni fwriadwyd TTD i fod yn ychwanegiad di-ben-draw i ddiffyg mewn rhent. Felly, bydd asesu cymhwyster am ail-ddyfarniad, neu ddyfarniad dilynol, i'r un cyfeiriad yn gofyn am ystyried ffactorau ychwanegol i'r rhai a ystyriwyd ar gyfer y cais cychwynnol. Rhaid i'r swyddog asesu ystyried a yw'r ymgeisydd wedi gwneud pob ymdrech resymol i wella ei amgylchiadau ers dyfarnu'r TTD cychwynnol. Bydd ffactorau sydd i'w hystyried yn cynnwys:-

- Ymdrechion i leihau gwariant ar yr aelwyd - a yw gwariant ar yr aelwyd wedi gostwng ers i'r dyfarniad TTD gwreiddiol gael ei wneud? Os nad yw'r gwariant wedi gostwng, a oes yna reswm dilys?;
- Ymdrechion i ail-negodi'r rhent contract. A yw'r tenant wedi rhoi caniatâd i'r Cyngor gysylltu â'i landlord? (ni fydd yn berthnasol i denantiaid tai cymdeithasol);
- Ymdrechion i geisio cael llety llai o faint os ydynt yn denantiaid tai cymdeithasol hefo gormod o le. Er enghraifft:-
 - Ydynt wedi gofyn i'w landlord cymdeithasol am drosglwyddiad i eiddo llai?;
 - Ydynt ar restr trosglwyddo eu darparwr tai?;
 - Os nad oes llety arall ar gael yn y sector gymdeithasol, gallent ystyried symud i'r sector rhentu breifat?

Bydd asesu'r elfen hon o geisiadau ailadroddus yn fater goddrychol; rhaid ystyried pob achos ar ei ragoriaethau ei hun. Lle y mae'n cael ei dderbyn bod yr ymgeisydd wedi gwneud pob ymdrech resymol i wella ei sefyllfa, **neu** fod yr amgylchiadau oedd yn rhwystro iddynt wneud hynny yn rhai oedd y tu hwnt i'w rheolaeth, efallai y bydd yn briodol gwneud dyfarniad pellach. Fodd bynnag, lle ei bod yn glir nad yw'r ymgeisydd wedi gwneud unrhyw ymdrech i wella eu hamgylchiadau, ni fydd dyfarniad pellach fel arfer yn briodol.

6.12 Bydd rhai achosion lle bo amgylchiadau'r ymgeisydd o fath na fyddai'n rhesymol nac yn ymarferol i'r ymgeisydd am TTD symud cartref, dod o hyd i waith na gostwng eu gwariant ar yr aelwyd, er enghraifft, rhywun gydag anabledau sy'n byw mewn eiddo a addaswyd ar gyfer eu hanghenion. Mewn achosion o'r fath, efallai y bydd dyfarniad am gyfnod hwy neu amhenodol yn briodol. Dylai dyfarniadau o 12 mis gael eu gwneud a'u hadolygu'n flynyddol er mwyn penderfynu a fu newid mewn amgylchiadau fyddai'n atal ymestyn TTD am gyfnod pellach.

6.13 Ni fydd gwariant ar ddirwyon llys neu ordaliadau budd-daliadau lles yn cael eu hystyried yn y clandriad ariannol; ni ellir rhoi unrhyw argraff bod TTD yn cael ei ddefnyddio i'r perwyl hwnnw. Mae eithriad i'r rheol yn berthnasol i Gredyd Treth Plant a Chredyd Treth Gwaith. Lle mae ad-dalu gordaliadau blynyddoedd blaenorol o Gredyd Treth Plant a Chredyd Treth Gwaith yn cael eu hadenniill o'r dyfarniad cyfredol, yna mae'r taliad net o Gredyd Treth yn cael ei drin fel incwm. Mae hyn yn unol â rheoliadau Budd-daliadau Tai. Ni ystyrir taliadau o ôl-ddyledion trwydded teledu fel dirwy at y diben hwn.

- 6.14** Bydd y cwestiwn a ddylid derbyn gwariant sy'n ymwneud â thalu dyledion yn y clandriad TTD ai peidio yn aml yn un cynhennus. Tra bydd ad-dalu dyledion yn amlwg yn gosod pwysau ariannol ychwanegol ar sawl aelwyd, ni ddylid edrych ar TTD fel ffordd o dalu dyledion o'r fath. Bydd swyddogion asesu TTD angen ystyried swm y ddyled sydd ar ôl yn ogystal â sut a phryd y daeth y ddyled i fodolaeth cyn iddynt wneud eu penderfyniad. Bydd rhai o'r ffactorau yng nghyswllt gwariant ar wasanaethu dyled yn cynnwys:-
- A yw'r ymgeisydd wedi gofyn a gaiff ail-drafod dyledion nad ydynt yn flaenoriaeth? Er enghraifft cytundebau cardiau credyd;
 - A ydynt wedi ceisio cael cyngor proffesiynol ar sut i glirio eu dyledion neu leihau ei had-daliadau?
 - A oedd modd i'r ymgeisydd dalu'r arian dyledus cyn dechrau hawlio budd-daliadau?
 - A aethpwyd i'r dyledion hyn trwy fenthycu neu wario'n anghyfrifol tra roedd yr ymgeisydd yn derbyn budd-daliadau lles?
 - Lefel y ddyled sydd ar ôl i'w thalu a chyfran incwm yr aelwyd sydd wedi ei neilltuo ar gyfer talu'r ddyled honno.
- 6.15** Mewn achosion lle mae perygl i'r ymgeisydd fod yn ddigartref, dylai staff Refeniw a Budd-daliadau ymgynghori gyda'r Tîm Opsiynau Tai er mwyn penderfynu a oes ffordd arall o weithredu neu ffynhonnell ariannol arall a allai fod yn fwy perthnasol na TTD.
- 6.16** Lle bo'r ymgeisydd mewn perygl ar unwaith o gael ei droi allan o'i lety, dylai'r cais TTD gael ei 'dracio'n gyflym'. Ni fydd hyn yn cael ei ystyried ond pan fydd y cais yn dod gan gorff swyddogol fel CAB, Adran Tai a'r Gwasanaethau Cymdeithasol ac ati. Lle mae tracio cyflym yn briodol, dylai'r mater gael ei ddatrys yn llawn ymhen tri diwrnod gwaith.
- 6.17** Os nad yw'r holl wybodaeth gefnogol ar gael pan fennir bod angen tracio cyflym, dylid dyfarnu TTD am gyfnod o fis hyd nes y ceir y dystiolaeth gefnogol sydd ei hangen. Rhaid dweud wrth yr ymgeisydd mai dyfarniad dros dro ydyw ac nad oes unrhyw warant y bydd TTD yn parhau unwaith y ceir yr holl wybodaeth sydd ei hangen.
- 6.18** Os gwelir, ar ôl derbyn yr holl wybodaeth, na fyddai'r TTD wedi cael ei ddyfarnu, ni ddylai unrhyw daliad tracio cyflym a wnaed eisoes gael ei adennill.
- 6.19** Lle gwneir cais TTD oherwydd diffyg rhwng Budd-dal Tai a rhent contract, dylid gwneud pob ymdrech i sefydlu a oes unrhyw bosibilrwydd bydd y landlord yn cytuno i ostwng y rhent contract neu beidio (ni ellir gwneud hyn ond gyda chaniatâd yr hawlydd). Bydd y cais TTD yn mynd yn ei flaen fel arfer; fodd bynnag, os llwyddwyd, yn dilyn negodi, i sicrhau gostyngiad yn y rhent, bydd unrhyw TTD a ddyfennir yn cael ei leihau neu ei ddileu fel bydd yn briodol.
- 6.20** Pan fo'r cais am TTD fel cymorth tuag at ddiffyg mewn rhent y sector breifat, dylid gofyn i ymgeiswyr roi eu caniatâd i'r Cyngor gysylltu â'u landlord i weld os oes unrhyw sgôp i ail-negodi gostyngiad yn y rhent. Os gwrthodir caniatâd, dylid dweud wrth yr ymgeiswyr y gall peidio â rhoi caniatâd heb achos da olygu y gallai eu cais am TTD gael ei wrthod.

- 6.21** Mewn rhai amgylchiadau, efallai y bydd angen trafod y cais TTD gydag adrannau neu asiantaethau eraill cyn gwneud penderfyniad terfynol ar y mater. Mewn achosion o'r fath, rhaid cael caniatâd yr hawlydd bob amser i'r wybodaeth gael ei rhannu.
- 6.22** Bydd hyd y dyfarniad yn cael ei benderfynu gan y person sy'n delio â'r hawliad. Fel arfer, bydd dyfarniadau am gyfnod o 26 wythnos; ond, mewn rhai amgylchiadau, efallai y bydd dyfarniad penagored yn berthnasol. Lle mae dyfarniad yn un amhenodol, dylid ei adolygu'n flynyddol er mwyn sicrhau na fu unrhyw newid o bwys yn yr amgylchiadau. Fe all newid yn amgylchiadau'r sawl sy'n derbyn y TTD yn ystod cyfnod y dyfarniad arwain at leihau neu derfynu'r dyfarniad.
- 6.23** Yn arferol bydd y taliad yn cael ei wneud i'r hawlydd; fodd bynnag, mewn rhai amgylchiadau, gall fod yn briodol talu i drydydd parti:-
- Talu rhent ymlaen llaw neu flaendal i'r landlord;
 - Talu i'r landlord os ystyrir bod yr hawlydd yn fregus ac os yw eisoes yn talu Budd-daliadau Tai i'r landlord;
 - Talu i gwmni cludiant am symud dodrefn;
 - Trwy roi credyd yn y cyfrif rhent ar gyfer diffygion mewn Ad-daliadau Rhent;
 - Landlord lle y mae eisoes ddyledion rhent sy'n gyfartal â rhent 8 wythnos neu fwy.
- 6.24** Dan Credyd Cynhwysol, y dull diodyn o dalu bob tro fydd yn uniongyrchol i'r hawlydd. Bydd hyn hefyd yn berthnasol i'r elfen 'lwfans tai' o'r dyfarniad Credyd Cynhwysol. Fodd bynnag, fe ellir talu'r landlord petai'r hawlydd yn cwrdd â'r meini prawf pobl bregus sy'n berthnasol i'r Trefniadau Taliadau Arall. Mae'r ddarpariaeth yn berthnasol i denantiaid y sector breifat a'r sector gymdeithasol. Bydd rhaid i ymgeiswyr TTD sy'n derbyn Credyd Cynhwysol nodi i bwy dylid gwneud y taliadau elfen 'lwfans tai' o'r Credyd Cynhwysol.
- 6.25** Dyled ystyried ceisiadau TTD yng ngoleuni hanes presennol a blaenorol yr ymgeisydd. Bydd y ffactorau i'w hystyried yn cynnwys :-
- A ydynt wedi derbyn blaendaliadau yn ôl wedi eu tenantiaeth flaenorol?;
 - A oedd yr ymgeisydd yn medru fforddio'r gofynion rhent wrth symud i mewn i'r eiddo am y tro cyntaf?;
 - A ydynt yn symud yn aml i dai sydd â rhent afresymol o uchel?;
 - A oes ganddynt hanes o rentu eiddo sy'n fwy o faint nag y mae ei angen arnynt?;
 - A yw'r ymgeisydd neu'r partner yn disgwyl plentyn ac yn symud i eiddo mwy mewn disgwyliad bod angen ystafell wely ychwanegol?;
 - A oes unrhyw amgylchiadau meddygol neu deuluol a fyddai'n cyfiawnhau taliadau TTD?;
 - A yw'r ymgeisydd wedi dangos bod ymdrechion rhesymol wedi cael eu gwneud i ddarganfod eiddo arall rhatach?;
 - Oes yna amgylchiadau eithriadol neu annisgwyl sy'n cyfiawnhau gwobrwyo TTD?;
 - P'un a fydd rhywun ar yr aelwyd yn cyrraedd 'oed critigol'. Er engraifft, plentyn yn cyrraedd oedran lle maent yn gymwys am ddefnydd unigol o ystafell wely ychwanegol; neu unigolyn oedran gweithio sydd mewn tenantiaeth gymdeithasol yn dod yn oedran pensiynadwy.

6.26 Mewn rhai amgylchiadau, gall dyfarniadau TTD fod yn rhai amodol ar i'r ymgeisydd gytuno i gamau a allant helpu i wella eu problemau ariannol. Ni ellir gorfodi'r ymgeisydd i gymryd y camau sy'n cael eu hawgrymu. Fodd bynnag, dylid dweud wrthynt y gall methiant â chytuno gydag unrhyw un o'r camau sy'n cael eu hawgrymu arwain at wrthod y ceisiadau er bod yna achos ariannol dros wneud dyfarniad. Gall amgylchiadau o'r fath gynnwys:-

- Methu â derbyn atgyfeiriad am gymorth / cyngor i gydranddeiliad mewnol neu allanol yng nghyswllt gallu ariannol, cyllidebu, rheoli dyled ac ati;
- Methiant i roi awdurdod i'r Cyngor gysylltu â'u landlord i geisio negodi gostyngiad mewn rhent.

Bydd dyfarniadau TTD amodol yn oddrychol ac fe allant fod yn rhai cynhennus o ran natur; dylid cymryd gofal bob amser i sicrhau bod unrhyw gamau amodol a roddir ar yr ymgeisydd yn rhai teg a rhesymol ac nad ydynt yn gosod disgwyliadau afrealistig arnynt.

6.27 Gyda thaliadau lwmp swm, ni fydd angen sefydlu cymhwysedd i dderbyn Budd-daliadau Tai/ elfen costau tai o'r Credyd Cynhwysol yn y cyfeiriad ar gyfer y cais. Cyn belled â bod yr ymgeisydd yn derbyn budd-dal tai neu gredyd cynhwysol yn eu cyfeiriad blaenorol (hyd yn oed os oedd yr eiddo tu allan i ffin yr Awdurdod Lleol), gellir gwneud TTD. Dylid cynnal gwiriadau i weld a yw'r Awdurdod Lleol lle'r oedd yr ymgeisydd yn byw cynt eisoes wedi gwneud TTD ar gyfer symud tŷ.

6.28 Pan yn ystyried cais am flaendal, rhent ymlaen llaw neu gostau symud, dylid ystyried y meini prawf canlynol:-

- Oes rheswm teilwng i'r ymgeisydd symud cartref? Gall ceisiadau am gostau unwaith-ac-am-byth fod am symiau sylweddol o arian, yn enwedig os yw'r ymgeisydd yn gwneud cais am flaendal, rhent ymlaen llaw a chostau symud. Cyn i geisiadau gael eu hystyried, dylai'r swyddog asesu fodloni ei hun fod cyfiawnhad dros symud. Gall rhesymau dros symud gynnwys :-
- Rhesymau meddygol, e.e. angen eiddo heb grisiau;
- Gormod o bobl yn byw yn y ty;
- Dianc rhag trais yn y cartref;
- Cael eu troi allan o denantiaeth blaenorol.

Ni ddylid gwneud taliadau TTD tuag at gostau'n ymwneud â symud lle mae'r ymgeisydd, yn syml, ond yn dymuno symud i eiddo arall heb gyfiawnhad dilys.

- A fydd yr eiddo newydd yn fforddiadwy. Ni ddylid ystyried TTD ond lle bo'r eiddo newydd yn fforddiadwy ac yn addas ar gyfer anghenion yr hawlydd;
- Oes blandal rhent i fod i gael ei ddychwelyd o'r denantiaeth flaenorol?;
- Petai cais am gostau symud, oedd cyfeiriad blaenorol yr ymgeisydd wedi ei ddodrefnu neu heb ddodrefn? Os oedd hebi ei ddodrefnu, oes angen am wasanaeth symud llawn?
- Oes gan yr ymgeisydd rhywun all eu helpu hefo'r costau neu'r symud?

Os nad yw'r dyfarniad TTD yn cwrdd yn llawn â chost yr hawliad, efallai bydd yn briodol i gyfeirio'r ymgeisydd i'r Gronfa Cymorth Dewisol am gymorth ychwanegol drwy Daliad Cymorth Mewn Argyfwng. Lle gwneir cyfeiriadau o'r fath, mae'n bwysig i adael i'r ymgeisydd wybod nad oes warant bydd y cyais yn llwyddiannus.

- 6.29** Os yw'r cais am flaendal/rent ymlaen llaw/costau symud yn un ar gyfer eiddo y tu allan i Ynys Môn, y mae'n dal i fod yn bosibl gwneud taliad os oes gan yr hawlydd hawl i fudd-dal tai neu gredyd cynhwysol o fewn yr ardal ar hyn o bryd.
- 6.30** Mewn rhai amgylchiadau, gall fod yn briodol gwneud TTD ar gyfer dau gartref, e.e. dianc rhag trais yn y cartref.
- 6.31** Gellir ystyried ôl-dalu taliadau ond ni ellir dyfarnu TTD ar gyfer cyfnod cyn 2 Gorffennaf 2001. Rhaid i bob cais am ôl-dalu ddangos rheswm digonol parhaus.

7. TERFYNAU AMSER

- 7.1** Ceisir am TTD am fod yr ymgeisydd yn dioddef caledi ariannol ac yn cael anhawster cwrdd â'u costau tai. O ganlyniad, mae'n hollbwysig bod ceisiadau yn cael sylw mor gyflym ag y bo modd. Os nad oes amgylchiadau eithriadol yn atal hynny, dylai pob cais am TTD gael ei benderfynu o fewn mis i'w dderbyn.
- 7.2** Lle bydd y swyddog sy'n gweinyddu'r TTD yn barnu y byddai ymweliad â'r tŷ yn briodol, dylid gwneud hynny cyn gynted ag y bo'n ymarferol fel nad achosir unrhyw oedi diangen yn y broses o benderfynu.
- 7.3** Efallai na fydd angen ymweliad cartref os yw'r holl dystiolaeth gefnogol am incwm a gwariant wedi ei gynnwys gyda'r cais TTD **ac** nad oes unrhyw awgrym o wariant afresymol neu bod yr ymgeisydd yn byw y tu hwnt i'w fodd mewn dull afresymol.

8. MAINT Y TTD

- 8.1** Bydd maint a hyd y dyfarniad yn amrywio yn ôl amgylchiadau'r unigolyn. Gall fod ar ffurf taliad "unwaith ac am byth" neu yn daliadau rheolaidd am gyfnod. Mewn rhai achosion, gallai fod yn briodol gwneud dyfarniad parhaus. Pan wneir dyfarniad o'r fath, dylid ei adolygu'n flynyddol er mwyn sicrhau na fu unrhyw newid mewn amgylchiadau a allai fod yn berthnasol i'r dyfarniad.
- 8.2** Gall lefel y dyfarniad glirio'r cyfan neu ran o ddiffyg mewn rhent neu gynorthwyo tuag at gostau derbyn tenantiaeth newydd. Fodd bynnag, ni chaiff dyfarniadau fod yn uwch na rhent cymwys yr hawlydd (ni fydd hyn yn berthnasol gyda thaliadau "unwaith-ac-am-byth", megis blaendaliadau, rhent ymlaen llaw neu gostau symud).
- 8.3** Lle gwneir taliadau "unwaith-ac-am-byth" ar gyfer rhent ymlaen llaw neu flaendaliadau rhent, dylai'r ymgeisydd gael gwybod bod yn rhaid defnyddio'r taliad ar gyfer y dibenion a nodir. Os na ddefnyddiwr y taliad ar gyfer y dibenion a nodir, gall hynny arwain at orfodi'r ymgeisydd i dalu'r swm yn ôl.

9. APELIO

- 9.1** Nid yw TTD yn rhan o'r cynllun Budd-dal Tai, felly, nid yw'r hawliau apêl arferol yn bodoli. Fodd bynnag, mae egwyddorion cyfiawnder naturiol yn mynnu y dylai fod proses ffurfiol o adolygu pan fydd yr ymgeisydd yn anghytuno gyda phenderfyniad yr Awdurdod Lleol.

- 9.2** Lle bydd yr ymgeisydd yn anghytuno â'r penderfyniad i beidio â dyfarnu TTD, neu gyda maint neu hyd y dyfarniad, gallant ofyn bod y penderfyniad yn cael ei ailystyried. Bydd y mater yn cael ei ailystyried gan swyddog gwahanol ar lefel uwch.
- 9.3** Os bydd yr ymgeisydd yn anghytuno â dyfarniad y swyddog adolygu, gall fynnu bod y mater yn cael ei gyfeirio at banel o Aelodau etholedig y Cyngor i gael penderfyniad terfynol ar y mater.
- 9.4** Wrth ystyried eu penderfyniad, dylai Aelodau etholedig ofalu bod eu penderfyniad yn cael ei wneud yn unol â pholisi TTD y Cyngor a'u bod yn ymwybodol na ddylai unrhyw ddyfarniad arwain at wariant uwchlaw 'cyfanswm a ganiateir' y Cyngor.
- 9.5** Os yw'r ymgeisydd yn anghytuno â phenderfyniad Panel Apêl y Cyngor, yr unig opsiwn sydd ganddynt am adolygiad pellach fydd i'r gwasanaeth Ombwdsmon Llywodraeth Leol os ydynt yn anfodlon â'r ffordd cafodd y mater ei drin, neu Adolygiad Barnwrol os teimlant fod y penderfyniad yn gyfreithiol anghywir.

10.0 HYSBYSIADAU

- 10.1** Pan fydd cais am TTD wedi cael ei benderfynu, mae'n rhaid hysbysu'r ymgeisydd am y canlyniad yn ysgrifenedig. Dylai llythyrau hysbysiad fod yn ddigonol fanwl ac i alluogi'r ymgeisydd gyflwyno apêl petaent yn anghytuno â'r penderfyniad. Bydd yr hysbysiadau'n cynnwys y canlynol:-
- Maint y dyfarniad;
 - A yw'r dyfarniad i gael ei dalu mewn lwmp swm neu dros gyfnod;
 - Y cyfnod y bydd y dyfarniad yn para, gan gynnwys y dyddiad y daw i ben, os yn berthnasol;
 - Y dull o dalu;
 - I bwy y mae'r taliad i'w wneud;
 - Lle bo'r taliad am lai na maint y diffyg, eglurhad sut y penderfynwyd ar y ffigwr hwnnw;
 - Eglurhad mai bwriad y dyfarniad yw: -
 - Rhoi amser i'r ymgeisydd chwilio am gartef arall sy'n rhatach;
 - Rhoi amser i'r ymgeisydd gytuno ar rent is gyda'r landlord;
 - Helpu i liniaru caledi ariannol yn y tymor byr/tymor canol.
 - Egluro y gellir hawlio'n ôl unrhyw ddyfarniadau a wneir ar sail gwybodaeth anghywir, camliwio neu fethiant i ddatgan ffeithiau perthnasol;
 - Egluro ei bod yn ofynnol i'r ymgeisydd roi gwybod i'r Adain Budd-daliadau Tai os yw eu hamgylchiadau ariannol yn newid yn ystod cyfnod y dyfarniad TTD. Gall methiant i hysbysu newidiadau arwain at ad-dalu'r TTD;
 - Eglurhad o'r broses apêl.
- 10.2** Lle gwneir dyfarniad er mwyn talu blaendal, dylid cynnwys gwybodaeth am ddyletswydd gyfreithiol y landlord i warchod y blaendal mewn cynllun gwarchod blaendal tenantiaeth a gymeradwyir gan y llywodraeth.
- 10.3** Lle gwrthodwyd TTD, mae'n rhaid i'r hysbysiad gynnwys digon o wybodaeth i ganiatáu i'r ymgeisydd benderfynu a yw am ofyn i'r mater gael ei ailystyried neu yw am wneud apêl. Dylai'r hysbysiad ddatgan yn glir y rhesymau am y penderfyniad a nodi pa ffactorau a gymerwyd i ystyriaeth wrth ddod i'r penderfyniad hwnnw.

- 10.4** Hefyd, dylai'r hysbysiad nodi'n glir fod hawliau apêl sy'n ymwneud â phenderfyniadau TTD yn gwbl ar wahân i hawliau apêl ar gyfer budd-daliadau tai a chredyd cynhwysol.
- 10.5** Lle bo TTD yn cael ei dalu gyda'r budd-dal tai, rhaid i'r hysbysiadau ddangos yn glir faint sy'n fudd-dal tai a faint sy'n TTD.
- 10.6** Pan fo cyfnod dyfarniad TTD i fod i ddod i ben, byddir yn hysbysu'r hawlydd o hynny un mis cyn terfynu'r dyfarniad. Byddant hefyd yn derbyn ffurflen gais am ddyfarniad arall tebyg. Fodd bynnag, dylid ei gwneud yn glir nad oes unrhyw warant y bydd cais arall yn llwyddiannus, hyd yn oed pe bai amgylchiadau'r hawlydd yn parhau heb newid.
- 10.7** Lle bo'r ymgeisydd wedi rhoi eu caniatâd i'r landlord gael gwybod am ganlyniad y cais TTD, bydd yr Awdurdod yn hysbysu'r landlord o'r ceisiadau llwyddiannus **a'r** canlyniadau aflwyddiannus.

11. CYLCHOEDD TALU

- 11.1** Bydd cylchoedd talu yn amrywio yn ôl amgylchiadau'r ymgeisydd a'r rhesymau am y dyfarniad. Lle dyfernir taliad 'unwaith-ac-am-byth', dylid gwneud y ffaith honno yn eglur i'r ymgeisydd yn yr hysbysiad.
- 11.2** Yn arferol, bydd taliadau cyfnodol yn cael eu gwneud bob pedair wythnos; fodd bynnag, gall taliadau wythnosol fod yn berthnasol pe bai'r ymgeisydd yn dangos ei fod yn cael problemau gyda rheoli arian neu gyllidebu.
- 11.3** Lle bo'r ymgeisydd yn derbyn Credyd Cynhwysol, bydd angen alinio'r cylchoedd talu hefo'r taliad misol o Gredyd Cynhwysol.

12. GORDALIADAU A HAWLIO TALIADAU YN ÔL

- 12.1** Lle dyfernir TTD o ganlyniad i wybodaeth gamarweiniol, gamliwio neu fethiant i ddatgelu ffeithiau perthnasol, boed trwy dwyll neu beidio, gellir hawlio'n ôl unrhyw ordaliad.
- 12.2** Ni ellir hawlio gordaliadau TTD o unrhyw fudd-daliadau eraill a roddwyd. Yr unig ddull o gael yr arian yn ôl yw gofyn i'r ymgeisydd am ad-daliad. Gall hyn fod trwy system mân ddyledwyr y Cyngor, trwy asiantaethau casglu dyledion neu drwy'r llysoedd.
- 12.3** Does dim angen talu yn ôl TTD a ddyfarnwyd am flaen-daliadau rhent cyhyd bod y TTD wedi cael ei ddefnyddio at y pwrpas priodol.
- 12.4** Ni ddylid ceisio adennill dyfarniadau TTD a wnaed 'ar gyfrif' o dan y broses tracio cyflym.

13. CADW COFNODION

13.1 Mae'n ofynnol i'r AGP fonitro sut y mae TTD yn cael eu defnyddio gan y cwsmeriaid y mae diwygiadau lles yn effeithio arnynt. O ganlyniad, mae'n ofynnol i Awdurdodau Lleol gadw cofnod o'r prif resymau dros wneud dyfarniadau. Dylid cofnodi pob dyfarniad TTD o dan y categorïau canlynol:-

- I gefnogi cwsmeriaid y mae cap ar fudd-daliadau yn effeithio arnynt;
- I gefnogi cwsmeriaid y mae meini prawf maint y sector tai rhent cymdeithasol yn effeithio arnynt;
- I gefnogi cwsmeriaid y mae diwygiadau'r Awdurdod Iechyd Lleol yn effeithio arnynt;
- Unrhyw reswm arall.